

00

01

02

03

04

05

06

07

08

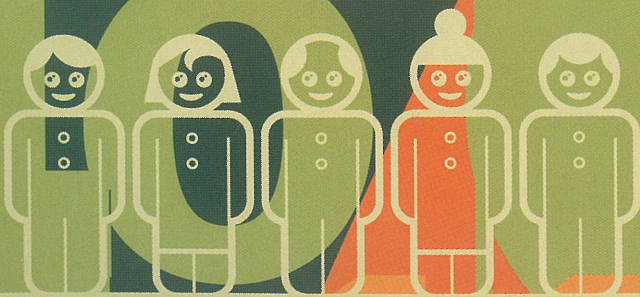
09

10

11

12

Tolv frågor om Estland

- Är Estland världens minsta stat? 01
- Finns det orkidéer i Estland? 02
- Skiner solen någonsin i Estland? 03
- Vilket språk talar man i Estland? 04
- Vad vet man om Estlands förflutna? 05
- Har Estland en kung? 06
- Varför kallar man esterna ett sjungande folk? 07
- Hurdana är esterna som människor? 08
- Blommar verkligen ormbunken i Estland? 09
- Vem eller vad är en "mulk"? 10
- Varifrån får Estland sin elektricitet? 11
- Vad gör man i Estland på fritiden? 12

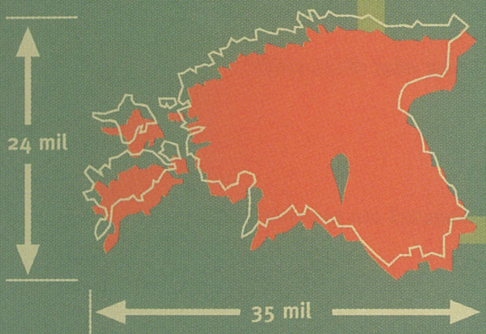
Tolv
frågor om
Estland

Är Estland världens minsta stat?

Svaret är nej. Med sin yta på lite drygt 45 000 km² är Estland större än t.ex. Danmark, Schweiz, Nederländerna och Slovenien men något mindre än Dalarna och Värmland sammantaget.

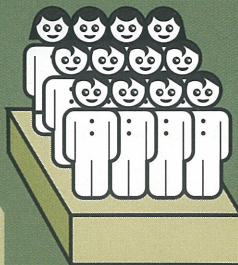
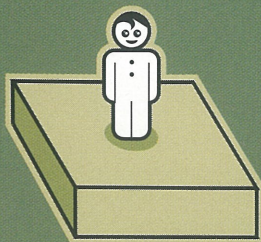
Estland mäter 35 mil från väst till öst och 24 mil från norr till söder. Estlands öar utgör närmare en tiondel och sjöarna ungefär en tjugondel av landets yta.

Befolkningsmässigt hör Estland däremot säkert till de minsta länderna i världen: i januari 2007 uppskattades invånarantalet till 1 342 100 personer, vilket ger en befolkningstäthet på mindre än 30 inv. / km².

Esterna tycker inte om att trängas, inte ens på dagis.

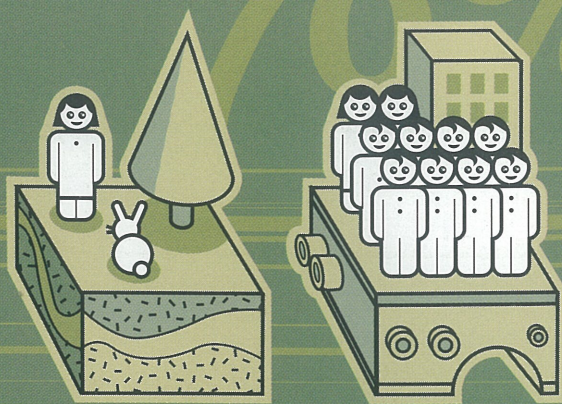

LAND:	MONGOLIET	ESTLAND	NEDERLÄNDERNA	LUXEMBURG	MONACO
YTA:	1 565 000 km ²	45 227 km ²	41 532 km ²	2586 km ²	1,95 km ²
INV. PER KM ² :	1,7	29,7	395	171,3	16 329,2

Estlands huvudstad är **Tallinn** som har en välbevarad medeltida stadskärna. Här bor nästan var tredje invånare i landet, ca 401 000 personer. Ungefär 70% av landets totala befolkning bor i städer.

Andra större orter är universitetsstaden **Tartu** med ca 101 000 invånare, gräns- och industristaden **Narva** (67 000 inv.) samt bad- och kurortstaden **Pärnu** (44 000 inv.). Under varma somrar kan Pärnu påminna om Medelhavets badorter.

Den närmaste utländska storstaden är annars Helsingfors som ligger på andra sidan Finska viken på endast 8,5 mils avstånd. På en knapp dagsresas avstånd ligger dessutom Riga (30,7 mil), Stockholm (40,5 mil) och Sankt Petersburg (39,5 mil).

NÄSTAN 70% AV ESTERNA BOR I STÄDER.

Finns det orkidéer i Estland?

Det finns 36 arter av sällsynta orkidéer i Estland, trots att landet ligger i norra Europa. Närheten till Atlanten och Golfströmmen gör att klimatet vid Estlands västkust är betydligt mildare än på motsvarande breddgrader i landets inre delar. Under sommarmånaderna (juni-september) ligger medeltemperaturen på 15 till 18°C, under vintern på -4 till -5°C. På vintertid kan man ta sig ut till flera öar på vintervägar över isen, men på sommaren kan man bada i havet.

60°

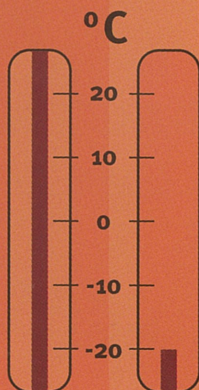
55°

Estland befinner sig på samma breddgrad som mellersta Sverige och Skottlands nordspets. På samma breddgrad i Nordamerika ligger Labrador halvön och den sydligare delen av Alaskas kust.

Klockan 5 e.m. i juni

Klockan 5 e.m. i februari

Som i alla nordiska länder växlar årstiderna mycket även i Estland. Under den längsta sommardagen är antalet soltimmar närmare 19, medan den kortaste vinterdagen har endast 6 timmars solljus. Nätterna börjar ljusna i början av maj och dagarna börjar bli kortare igen i slutet av juli.

Vädret i Estland bjuder ofta på överraskningar: det händer att temperaturen varierar med hela 20°C under ett dygn. Tidigt på morgonen kan termometern visa -12°C, men fram på eftermiddagen är det tio grader varmt. Det snöar inte varje vinter, men vanligtvis täcks marken av ca 10 cm snö från slutet av december till början av mars.

Guckusko är den orkidéarten, som har den största blomman i norra Europa.

Skinner solen någonsin i Estland?

Närheten till havet gör att himlen är molnig över hälften av årets dagar och regnmängden kan komma upp i 750 mm i landets sydöstra del. Trots att landets mer än sju tusen floder och åar leder regnvattnet ut i havet täcks Estlands yta till en femtedel av myrar och våtmarker.

Finland, grannen i norr, är det enda landet i världen som proportionellt sett

har större andel våtmarker. Ungefär hälften av Estlands yta består

av skog. Skogarna uppvisar en mångfald av olika träslag. Mycket av den urskog som funnits överallt i Europa har bevarats.

I Estland möts den sydliga gränsen för norra Europas barrskogsbälte och den nordliga gränsen för Centraleuropas lövskogsområde. De vanligaste trädslagen är tall, gran, björk, asp och al, men också ek, lind, ask, alm och rönn är vanliga.

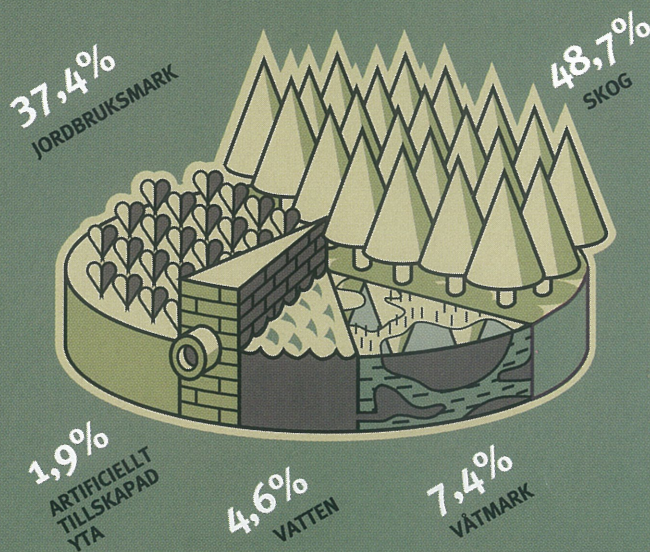
I Estland förekommer flera växt- och djurarter som försvunnit eller är sällsynta i övriga Europa.

Av de stora däggdjuren är älg, rådjur och vildsvin ofta förekommande, likaså bäver, lodjur, varg och brunbjörn. Vid kusten kan man se vikaresäl och gråsäl.

Av de 335 fågelarter som registrerats i Estland är 222 stannfåglar, bland annat örnararter som numera är sällsynta i Europa, liksom tjäder och svart stork.

Omkring 10% av Estlands yta utgörs av naturskydds-områden.

Somliga ligger utefter kusten eller på öarna där stannfåglar häckar, andra där flyttfåglar rastar.

STORA DÄGGDJUR:

VARG

BJÖRN

LODJUR

ÄLG

VILDSVIN

ANTAL:

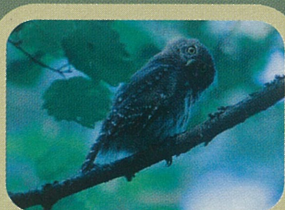
170

600

900

10 500

13 000

Några naturskyddsområden är orörda våt- och skogs-marker. I nationalparkerna mår man dessutom om att bevara det traditionella kulturlandskapet.

Den minsta rovfågeln i Estland är dvärgugglan som bor i de stora skogarna.

Vilket språk talar man i Estland?

SPRÅK:	SVENSKA	JAPANSKA	UNGERSKA	ESTNISKA	FINSKA
TALARE I MILJ.:	9	145	14,5	1,1	6

Man kan tala vilket språk man vill i Estland, men **esterna talar estniska**. Den estniska identiteten är starkt knuten till det egna språket, ett band som nog är typiskt för de flesta små nationer. Estniska är modersmål för drygt en miljon människor av vilka 921 000 bor i Estland; de övriga återfinns i Sverige, Kanada, USA, Ryssland m.fl. länder. Estniska talas således av relativt få personer, men det är ett levande riksspråk med ett ordförråd som täcker alla företeelser och behov i ett modernt samhälle.

Till skillnad från de flesta andra språk som talas i Europa, hör estniska inte till den indoeuropeiska språkfamiljen, utan till den finsk-ugriska. Till samma familj hör bl.a. finska, samiska och ungerska. Estniska har fjorton kasus (svenskan har i princip två – nominativ och genitiv), men har däremot inte någon obestämd eller bestämd artikel eller grammatiska genusformer. Ett pronomen kan syfta på både män, kvinnor och saker. Sambandet mellan orden i en sats signaleras med ändelser och därför är ordföljden relativt fri. Därför har följande tre meningar samma betydelse oberoende av ordföljden:

koer hammustas poissi

hunden bet pojken

koer poissi hammustas och **poissi hammustas koer**.

I svenskan skulle en omkastning av ordföljden ändra betydelsen:
hunden bet pojken – pojken bet hunden.

Eftersom Estland under seklernas lopp har tillhört många andra länder, har estniskan lånat in en mängd ord från lågtyska, högtyska, svenska och ryska. Just dessa lånord skapar likheter med såväl lettiska som de andra ovannämnda språken. Ursprungligen är dessa ord lika främmande i estniskan som svenska ord i t.ex. turkiskan.

När man skriver estniska används det latinska alfabetet och det har man alltid gjort. Det estniska alfabetet består idag av 32 bokstäver. Det finns 17 konsonanter och 9 vokaler i estniskan. Utöver de även i svenskan förekommande vokalerna a, e, i, o, u, ä, ö finns det mer egenartade õ (uttalas som ö i svenskans för eller det första vokalljudet i eng. own) och ü (uttalas som svenskans y). Vokalerna är vanligare än i flertalet andra språk i Europa. En lång räkka med vokaler som stöds av några få konsonanter kan bilda ett ord som

hauaööüused

(”fasor under en natt i graven”).

Vad vet man om Estlands förflutna?

11000 f. Kr

De första människorna kom till Estland efter den sista istiden, för ungefär 11 000 år sedan, då inlandsisen dragit sig tillbaka från området. Någon gång omkring 2000 f.Kr. började det tidigare jägar- och fiskarfolket i Estland att skaffa sig boskap och bruka jorden. Estland blev under flera årtusenden det nordligaste området i hela Europa där man odlade säd. Redan på den tiden korsades Estland av nordeuropeiska handelsvägar. Särskilt påtagligt var detta under den "gyllene" bronsåldern i Norden (ungefär 1800–500 f.Kr.).

2000 f. Kr

Verktyg av brons från såväl Centraleuropa som Uralbergen har återfunnits i Estland.

500 f. Kr

På runstenen i Frugården (Åsarps socken) i Västergötland kan man läsa: "Guve reste denna sten efter Olav, son sin, ungersven mycket god. Han blev dräpt i Estland. Håvard högg stenen."

Från seklen kring Kristi födelse härstammar de första beskrivningarna av Estland och av de grupper som befolkade landet. De fick det gemensamma latinska namnet aesti som kommer från det nordgermanska ordet för "öster".

1100

Under vikingatiden gick de europeiska handelsvägarna åter via Estland till Ryssland, Centralasien och Konstantinopel. Estland och ester omtalas på flera svenska runstenar och i nordiska sagor, där de beskrevs ömsom som bundsförvanter, ömsom som fiender. Landområdena vid Östersjöns östliga stränder drog också till sig kristna missionärer.

Esterna var bland de sista hednafolken i Europa. Landet kristnades i början av 1200-talet av danska och nordtyska svärdriddare. Estland helgades åt jungfru Maria. Den lokala överklassen förtyskades och de "vanliga" esterna förblev bondefolk till början av 1800-talet.

1200

Estland hörde då till Nordeuropas lågtyska kulturområde och här uppstod små feodala riken. Städerna kom att höra till den växande Hansan och fick allt större makt. Genom dessa kontakter kom på 1520-talet reformationen till Estland.

1500

Från slutet av 1550-talet stred ryssar, polacker och svenskar om Estland. I krigets spår följde missväxt och pest med påföljd att folkmängden minskades med drygt hälften.

1600

Sverige gick på 1620-talet segrande ur striden och hade makten över Estland i nästan etthundra år. perioden kom att kallas

"den goda svenska tiden".

Korsfararna inspirerades lika mycket av förväntade krigsbyten som av religiös hänförelse.

1700

FÖRÄNDRINGAR I ESTLANDS FOLKMÄNGD PÅ GRUND AV KRIGEN		
1558		250 000
1640	Krigen 1558–1629	70 000
1690		350 000
1712	Nordiska kriget	170 000
1934		1 061 300
1945	Andra världskriget	845 000

I början av 1700-talet lade tsar Peter I (Peter den store) Estland under sig, eftersom han "behövde ett fönster mot väst". Endast knappt hälften av hela den estniska befolkningen överlevde detta erövringskrig.

1800 Myndigheterna i Ryssland brydde sig inte särskilt mycket om det som tilldrog sig i Estland. Den lokala adeln härskade, tyska förblev myndighetsspråk och den lutherska kyrkan bestod. Esterna som nu blev undersåtar i det ryska imperiet upplevde sin värsta period av livegenskap.

Livegenskapen upphörde i början av 1800-talet och det nationella uppvaknandet kring mitten av århundradet ledde till en snabb förbättring av undervisningssystemet och den allmänna välfärden samt att ett utvecklat estniskspråkigt samhälle började ta form.

1918 Revolutionerna i Ryssland efter första världskriget ledde till det ryska tsarväldets fall. Därmed blev det möjligt att den 24 februari 1918 proklamera Estland som en självständig republik. Under det efterföljande frihetskriget 1918–20 slog de estniska trupperna tillbaka anfall av såväl

De första frivilliga att försvara självständigheten var 17–18 åriga skolpojkar.

Allteftersom tiden går, förefaller den första självständighetsperioden allt ljuvare.

ryska bolsjeviker som balttyska Landeswehr-trupper. Liksom andra unga demokratier i Central- och Östeuropa byggde också Estland framgångsrikt upp sin nya stat. 1921 blev Estland medlem i Nationernas Förbund.

Under de knappa 20 åren som Estlands självständighet varade, omorganiserades den jordbruksbaserade ekonomin och man skapade en statlig förvaltningsstruktur. Man lade också grunden till ett kulturliv, utbildningssystem, vetenskap och forskning på estniska.

Enligt de hemliga tilläggen i pakten mellan Hitler och Stalin sommaren 1939 kom Estland att tillhöra Sovjetunionens

1940 maktfär. Hösten samma år tvingades Estland upplåta sitt territorium för sovjetiska militära baser i landet. 1940 drogs ytterligare trupper till Estland. Under hotet om en militär invasion bildades en Moskvatrogen marionettregering och Estland annekterades av Sovjetunionen. Under andra världskriget, just innan fronten nådde Estland, fängslades och deporterades mer än 10 000 ester till straffläger i Sibirien, anklagade för sovjetfientlig hållning.

Sommaren 1941 ockuperades Estland av tyska trupper. Denna ockupation varade till 1944. Under hösten, då den sovjetiska armén åter besatte landet, flydde tusentals estniska familjer och nästan hela den estlandssvenska kustbefolkningen (som sedan 1200-talet varit bosatt på Estlands västkust och öar) till i första hand Sverige, Finland och Tyskland.

I sin egenskap av sovjetisk utpost mot väst var Estland fyllt av trupper.

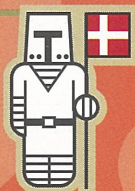
1950 I mars 1949 deporterades åter på Moskvas befallning mer än 20 000 människor till Sibirien, de flesta av dem kvinnor och barn. Sovjetunionen bröt därmed mot de mänskliga rättigheterna, men också mot många av sina egna lagar. Ett antikommunistiskt gerillakrig pågick i Estland en bit in på 1950-talet. Ett led i Sovjetunionens konsekventa förnyskningspolitik var att etablera tunga industrier i Estland samt att utveckla gruvsdriften. För detta behövdes mycket arbetskraft som hämtades till Estland från alla delar av Sovjetunionen. Detta ökade mycket påtagligt antalet icke-ester i landets befolkning. Trots det förmådde Estland och de andra baltiska staterna ändå behålla sin nationella identitet.

1991 I Estland inleddes en öppen nationell motståndsrörelse i mitten av 1980-talet som ledde till att en självständig estnisk stat återupprättades den 20 augusti 1991.

Estland skakade ifrån sig sovjetockupationen med hjälp av sjungande revolution, utan någon blodspilling alls.

Har Estland en kung?

NÅGRA MONARKER
SOM HÄRSKAT ÖVER ESTLAND:

VALDEMAR II

SIGISMUND II

GUSTAV II ADOLF

PETER I

NIKOLAJ II

REGERINGSTID:

1219-1241

1561-1572

1611-1632

1710-1725

1894-1917

Estland har förvisso varit en del av olika monarkier, t.ex. Danmark 1238–1346, Sverige 1561–1710 och Ryssland 1710–1918, men en alldeles egen kung har Estland aldrig haft. Det estniska riksvapnet har emellertid kungliga anor: motivet härstammar från 1200-talet, då den danske kungen Valdemar II skänkte Tallinn dess vapen med tre lejon. Detta vapen kom 1925 att bli Estlands riksvapen.

Den estniska blå-svart-vita flaggan härrör från 1800-talet, då estniska studenter använde den som sin symbol. I början av 1900-talet blev studentorganisationens fana en nationell symbol och erkändes som riksflagga 1922.

1918 utropades det självständiga Estland, en parlamentarisk republik. Den grundlag som antogs 1920 var för sin tid en av de mest demokratiska: statsöverhuvudet var en statsäldste som valdes av parlamentet och som hade till uppgift att både leda regeringen och officiellt representera Estland. År 1991 återupprättades Estland på grundval av 1938 års grundlag.

Estlands flagga och riksvapen på parlamentsbyggnaden.

I dagens Estland är det val vart fjärde år. Då väljer man 101 ledamöter till parlamentet (Riigikogu). Parlamentet i sin tur väljer landets president för en femårsperiod. Presidenten kan väljas om för ytterligare en femårsperiod. Presidenten representerar landet och förutom det har han även uppgift att se till att den lagstiftande, dömande och verkställande makten hålls åtskilda. För att bli representerat i landets parlament måste ett parti få fem procent av rösterna. Vanligen ger presidenten det parti som fått flest röster i valet uppdraget att bilda regering.

Under de senaste åren har det partipolitiska landskapet stabiliserats: under de första åren av självständighet fanns det tiotals partier (för en befolkning på ca 1,4 miljoner!). Nu domineras politiken av 6–7 relativt tydligt avgränsade partier.

En liknande utveckling har skett inom lokalpolitiken. I parlamentsvalen får alla som är estniska medborgare rösta och i kommunalvalen alla myndiga (18 år) personer som bor permanent i Estland.

Estland har ingen statskyrka och trosfrihet garanteras av grundlagen.

Plenisalen i det estniska parlamentet – Riigikogu.

Varför kallar man esterna ett sjungande folk?

Det är svårt att hitta en est som inte deltagit i en sångfest.

Om man ber en est sjunga, får man ett generat nej till svar. Ändå har esterna sedan 1800-talet fått gälla som ett sjungande folk. Då lades i fosterländsk anda grunden till traditionen med sångfester. Esterna sjunger med glädje i kör och körmusiken har också på sätt och vis blivit Estlands visitkort i världen.

Estniska arkivsamlingar omfattar mer än 1 300 000 sidor nedtecknade folkvisor.

På den punkten slås Estland bara av Irland.

Till sångfesten vart femte år samlas man iklädd färgrik folkdräkt och i feststämning. Ända sedan det nationella uppvaknandets tid är esterna flitiga konsert- och teaterbesökare. De mindre städernas teatrar är långtifrån några marginaliserade små provinsteatrar utan lockar publik från hela landet. Eftersom Estland är så litet till ytan, är också alla avstånd relativt korta.

En ljus sommarnatt kan locka en publik på uppåt 10 000 personer till stora friluftskonserter och -föreställningar.

TEATER- OCH BIOBESÖK PER 100 INV.

LAND	BIO	TEATER
ESTLAND	96	72
UNGERN	144	24
NORGE	257	33
ISLAND	492	96

Esterna har av hävd också ansetts vara ett läsande folk.

Den första boken på estniska – en luthersk katekes – utkom 1525 och en översättning av Bibeln utgavs år 1739.

Sovjettidens enorma upplagor av böcker har nu ersatts med en mångfald av titlar och boken har inte förlorat sin popularitet – trots konkurrens från nya mediaformer. De senaste åren har esterna hållit tummarna för att deras kandidat till Nobelpriset i litteratur, Jaan Kross, skall få priset. Ett uttalande på författarförbundets årsmöte får oftast större genomslagskraft i samhället än många andra sammanslutningars möten.

I och med reformationen fick esterna sin första bok på modersmålet.

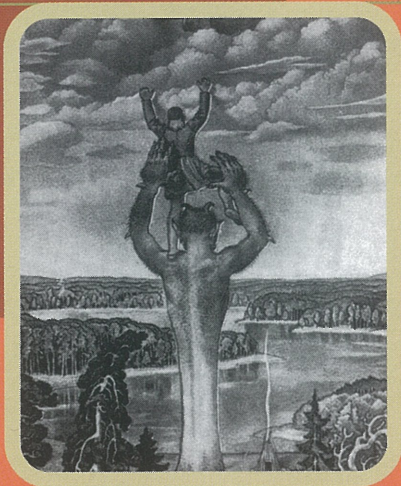
Den första estniska spelfilmen kom 1914.

Den estniska filmproduktionen vänder sig till världens troligen näst minsta åskådarkrets – efter Island.

Detta har trots allt inte varit något begränsande – varje år produceras ett flertal dokumentärfilmer, spelfilmer och tecknade filmer. De sistnämnda har vunnit internationell uppmärksamhet tack vare en personlig stil och bitande ironiska metaforer.

Hurdana är esterna som människor?

I en typisk estnisk folksaga skulle man gladeligen ta hin onde till hjälp för att komma till himlen.

Esternas kynne har utan tvivel formats av såväl landets historia som natur. De långa mörka vintrarna har säkerligen bidragit till tillbakadragenhet och ordkarghet, men å andra sidan har just denna dystra årstid främjat tillkomsten av folkliga sägner och visor i riklig mängd. Dessa lever kvar även i stadsbornas medvetande och understöder kanske också bevarandet av gamla värderingar. Den centrala gestalten i en estnisk saga är aldrig kung, inte heller stormar han fram med blankt svärd för att kämpa mot vilda bestar. Snarare lutar han på sitt eget förstånd och sin påhittighet, han diskuterar filosofiska problem med hin onde själv för att till slut dra honom vid näsan.

Esterna är som mest tredje generationens stadsbor. Nästan alla familjer har släkt på landet och därmed helt säkert även minnen från barndomens somrar på landsbygden.

Den inbundne och något tvära esten förvandlas helt när sommaren

kommer: då knyter man nya vänskapsband och i stället för att som på vintern titta under lugg på mer högljudda personer i sin omgivning, skrattar och pratar de själva likadant.

EN TYPISK EST UNDER DE OLIKA ÅRSTIDERNA

VÅR

SOMMAR

HÖST

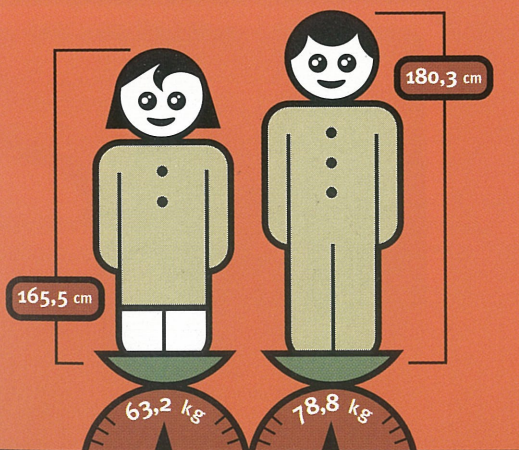
VINTER

De som kommer utifrån bör räkna med att **esterna om möjligt undviker sentimentalitet**. De undslipper sig inte heller gärna sådant som man på annat håll säger rakt ut. Som främling får man lära sig att så sakteliga själv lista ut vad som egentligen avses.

Ester påstås vara tjurskalliga och lär inte akta någon bara för dennes höga ställning i samhället. Alla makthavande skall – och bör man – driva gäck med. Esternas skämt tenderar att framför allt vara (själv)ironiska. Man tycker inte om att bli tillrättavisad av någon utomstående och man är djupt övertygad om att ”själv är bäste dräng”.

Esternas skeptiska inställning till livet, som de själva föredrar att kalla ”sunt bondförnuft”, är ibland ett uttryck för den allra renaste ”besserwissermentalitet”. Grannfolken brukar skämtsamt säga om esterna: ”Där det finns fyra ester, finns det fem politiska partier.” Esternas protestantiska arbetsmoral får däremot grannarna att konstatera att esterna begår även de allra största dumheterna med preussisk precision.

Vad beträffar esternas företagsamhet, har Ernest Hemingway yttrat att man kan råka en est i alla hamnstäder i världen. Därför heter det också: ”Esternas antal är inte en miljon, de utelämnar bara en nolla för att göra sig intressanta.”

MEDELLÄNGD OCH -VIKT (ÅLDRARNA 18-45)

Blommar verkligen ormbunken i Estland?

Ett par dagar efter sommarsolståndet den 23 juni töms gatorna i de estniska städerna på folk. Alla som kan beger sig ut på landsbygden för att fira den viktigaste helgdagen, midsommardagen *jaanipäev* (Johannesdagen). Denna natt, då det skymmer bara ett par timmar, tänds hundratals eldar runt om i landet. Runt dessa dansar och sjunger man, och när elden falnat något, hoppar man över glöden för att bli renad från allt ont.

Ormbunken, tyvärr inte i blom.

Midsommaren är årets ljusaste tid och traditionerna kring denna helgdag härstammar från hednatiden. Just på midsommarafton sägs ormbunken blomma: att se den blomma – ett helt okänt fenomen för botaniker av facket – påstås bringa lycka och rikedom. På midsommarnatten försöker unga flickor också genom minst hundra olika varsel få veta vem deras tillkommande är.

Jämte midsommaren är julen esternas allra viktigaste helg. Julen infaller under årets mörkaste tid och är för det mesta en familjehögtid. Runt en pyntad gran väntar såväl stora som små på jultomten och julklappar, för att sedan slå sig ned kring julbordet. Där serveras fläskstek, blodkorv med lingonsylt, sylta, kokt surkål och ugnstekta potatis. Säkerligen har man också tillbringat många kvällar i förväg med att baka och glasera pepparkakor. Även andra traditionella högtider som hör ihop med årstidernas växlingar firas ännu – fettisdagen då även vuxna tar tillfället i akt och tävlar med barnen i pulkaåkning.

På Mårtensdagen och Katarinadagen (*mardipäev* och *kadripäev*, i november) går utklädda barn från hus till hus för att bli belönade med sötsaker eller frukt för sin sång och dans – ungefär som svenska påskkäringar.

Utöver dessa folkliga helger firar man en rad allmänna helgdagar i Estland. Den viktigaste är nationaldagen som infaller den 24 februari och firas till åminnelse av utropandet av det självständiga Estland år 1918.

På förmiddagen paraderar försvarsmakten alldeles oavsett om februarivädret bjuder på slask eller sträng kyla. På kvällen samlas större delen av esterna framför TV:n för att följa sändningen av presidentens mottagning – om de inte själva blivit inbjudna dit.

ANTAL NATIONELLA HÖGTIDSDAGAR

SPANIEN	15
SVERIGE	13
KANADA	12
TYSKLAND	11
ESTLAND	11
NEDERLÄNDERNA	10
STORBRIANNIEN	9

Det anses vara varje soldats ära att få bära fanan på självständighetsdagens parad.

Vem eller vad är en "mulk" ?

Setufolket i sydöstra Estland är kanske det tydligaste exemplet på en speciell etnisk folkgrupp bland esterna.

Trots att Estland är litet till såväl yta som folkmängd finns det ett förvånansvärt stort antal påtagliga regionala skillnader i befolkningen. Bosättningsmönstret har inte förändrats anmärkningsvärt under de senaste årtusendena, historiska ortnamn är fortfarande i bruk och de administrativa gränserna sammanfaller i stort med de historiska landskapsgränserna som ofta drogs av naturen själv.

"Mulk" är namnet på invånarna i den centrala södra delen av Estland, **Mulgimaa** (södra Viljandimaa). De har alltid ansetts vara välbärgade och företagsamma, men samtidigt högfärdiga och snåla. Ett område som har en alldeles speciell karaktär ligger i sydöstra Estland – Vörumaa. Den dialekt som talas där skiljer sig såpass mycket från riksspråket att man med rätta skulle kunna kalla det ett eget språk. Denna kuperade del av landet med sina talrika tjärnar skiljer sig från det i övrigt ganska platta Estland. De som bor här är mycket självmedvetna och på senare tid har de fått stöd för sin kultur, t.ex. en egen ABC-bok på vöru-dialekt har utkommit. Det är ett levande språk som utvecklas hela tiden, vilket bevisas av att "inhemska" ord bildas kontinuerligt för allt nytt i samhället.

Västra Estland och speciellt öarna har också en tydlig egen karaktär. Den största ön, **Saaremaa** (Ösel), är känd för sina väderkvarnar och sitt öl. Det bästa ölet i Estland lär komma därifrån. Öborna har alltid varit knutna till havet och den godaste fisken får man fortfarande där. Medan männen var till sjöss, slet kvinnorna till lands: deras styrka och företagsamhet är legendarisk. Öselbornas täta kontakter över havet kan kanske också förklara saare-dialektens sjungande "svensk-lik" intonation. En öselbo på besök på fastlandet känns igen på att använda Ö-ljud istället för riksspråkets Ō. Humorn på såväl Saaremaa som Hiiumaa (Dagö) är för fastlandsborna lika obegriplig som den brittiska humorn kan vara för européer från kontinenten. Enligt invånarna på Saaremaa finns det bara tre stora öriken: England, Saaremaa och Hiiumaa.

Det finns regionala skillnader också mellan städerna. Ni hör säkert att man talar om "Tartu-andan" som härskar i universitetsstaden Tartu och som anses vara totalt obegriplig för den högfärdige och prylgalne tallinnbon. Tallinnbon i sin tur anser att de som bor i Tartu har fastnat i självbeundran från början av 1900-talet.

Varifrån får Estland sin elektricitet?

De 180 meter höga skorstenarna hos Balti värmekraftverk, Estlands största.

I över 50 år har Estland fått sin elektricitet från den oljeskiffer som bryts i landets nordöstra del. Det är dock uppenbart att elproduktionen, som baseras på teknologi från förra århundradet, måste ersättas med alternativ som ger mindre miljöpåverkan.

Det traditionsbundna jordbruket kan inte heller klara sig utan förnyelse – som till exempel odling av delikatess-svamp.

Estland är inte så rikt på naturtillgångar: i större mängder finns endast torv för förbränning och jordförbättring, kalksten som ett viktigt byggnadsmaterial, kiselsand, lera samt skog som råvara för pappers- och möbelindustrin. Huvuddelen av det som produceras i Estland kommer från processindustrin, som baserar sig på lokalt know-how och en bra logistik.

Sedan många år har Estland tagit emot fler utländska gäster än landet har egna invånare.

Jordbruk, skog och fiske, som var den huvudsakliga inkomstkällan för esterna i början av 1900-talet, ger fortfarande arbete åt ca en tiondel av befolkningen.

Estland har ett utmärkt läge vid det "nordiska medelhavets" huvudkorsning, vid Eurasiens västra kant och i hjärtat av Europeiska Unionens norra region.

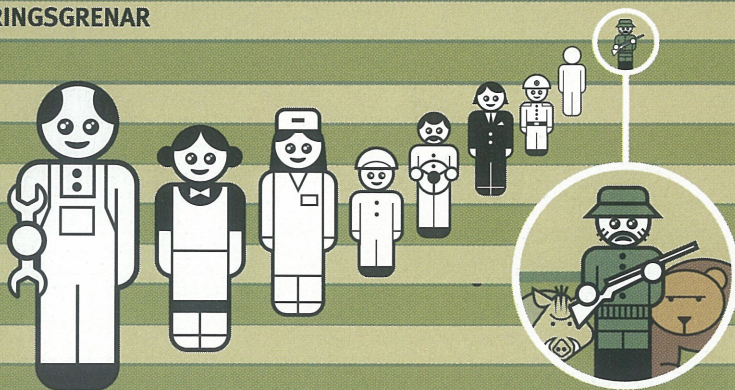
Till Estlands fördelar hör de östligaste isfria djuphamnarna i Östersjön, tillsammans med de logistikcentra som har vuxit upp omkring dem.

Den ständigt utvecklade handelsverksamheten går tillbaka åtminstone till vikinga- och medeltiden, då salt vid sidan av päls-, vax- och spannmålshandel gav stora rikedomar – från Hansans tid kommer uttrycket att de estniska städerna är byggda på salt.

Handeln utgör grunden för den estniska ekonomin även idag.

SYSSELSÄTTNINGEN I ESTLAND EFTER NÄRINGSRENER

JORDBRUK, SKOGSBRUK, JAKT OCH FISKE	4,9 %
ÖVRIGT	5,3 %
OFFENTLIG FÖRVALTNING OCH FÖRSVAR	6,0 %
FINANSSEKTOR OCH FASTIGHETSBRANSCH	8,5 %
TRANSPORT, LAGER OCH KOMMUNIKATION	9,5 %
BYGGNATION	9,7 %
UTBILDNING OCH SJUKVÅRD	14,8 %
HANDEL OCH TJÄNSTER	17,2 %
INDUSTRI	23,8 %

Vid sidan av varuhandeln får passagerartrafiken en allt större roll. Under högsäsongen på sommaren avgår båtar från Tallinn till Helsingfors så gott som varje halvtimme, och det estniska rederiet Tallink har vuxit till att bli ett av de ledande passagerar- och godstransportföretagen på Östersjön.

Anledningar till att turismen har ökat är förmodligen förtjusande medeltida gamla stan i Tallinn, att lågprisflyget har kommit till Estland och att kryssningsfartyg har upptäckt de estniska hamnarna. Vid sidan av massturismen,

som är fokuserad på huvudstaden, har besökarna även skapat alternativa inkomstkällor för landsbygden – exempelvis ekologisk odling i kombination med gårdsturism. Estniska turistgårdar, spa-anläggningar och stränder är populära semester mål bland folk från andra nordiska länder och från mer avlägsna platser.

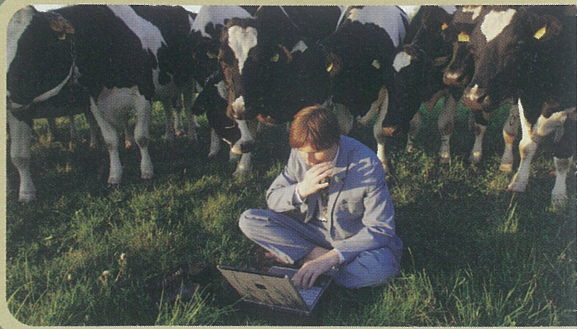
Drivkraften för den estniska tjänstesektorn har sedan början av 1990-talet varit finansförmedling – via bankerna kom inte bara utländska investeringar till Estland, utan också **en ny affärskultur och ett innovativt tänkande.** Den mest påtagliga integrationen i de skandinaviska ekonomierna, som spelar en nyckelroll i Estlands utveckling, har skett inom bankväsendet och journalistiken. På en världsskala är de flesta estniska företag medelstora eller små. Därför måste tillverkningen vara mera flexibel och innovativ.

För att finna sin nisch måste estniska småföretagare kunna fånga tidsandan och kombinera de lokala materialen och de traditionella kunskaperna till smarta slutprodukter.

De vanligen ganska fåordiga esterna har snabbt tagit till sig informationsteknologin: från sociala nätverk till banktransaktioner, från mobilparkering till e-omröstningar. Internet-baserade tjänster i dagens Estland hör till de mest tillgängliga i världen. Men IT spelar även en viktig roll inom den estniska ekonomin – de lokala programmerarna har grundat världens ledande Internettelefoni-, filbytes- och datorspelsprogram.

Behovet av att befria hemmet, företaget och hela det offentliga rummet från de begränsade förhållandena på sovjettiden har i samband med den snabba ekonomiska tillväxten i början av 1990-talet orsakat en byggboom i Estland, med oundvikligt kraftig utbredning av städerna som följd.

Trots överhettningrisker på grund av den snabba tillväxten håller sig den estniska ekonomin ändå stabil. De djärva ekonomiskpolitiska besluten från 1990-talet, som **år 2004 gav Estland medlemskap i EU och NATO,** har tillförsäkrat Estland en statsbudget med ett överskott, vilket är ganska ovanligt i världen, vilket tillsammans med en relativt liten statsskuld borgar för en gynnsam framtid.

Den trådlösa tekniken för Internetanvändning (WiFi) fångar ofta esternas allt uppmärksamhet, så de glömmar helt sin omgivning.

För att finna sin nisch måste estniska småföretagare kunna fånga tidsandan och kombinera de lokala materialen och de traditionella kunskaperna till smarta slutprodukter.

Den nya välfärden på stark uppgång – det centrala Tallinn verkar ibland som en förort till Shanghai...

Det återstår att se vart det massiva stödet från EU kommer att föra Estland i ett längre perspektiv.

Vad gör man i Estland på fritiden?

Det beror naturligtvis på årstiden. Den som tycker om idrott, åker skidor på vintern, oftast längdåkning. Det finns få möjligheter till utförsåkning (Estlands högsta berg är ju trots allt bara 318 m högt), men dessa utnyttjas väl och på senare tid har esterna också börjat åka snowboard. Längdåkning är den idrottsgren som lockar störst TV-publik. Friidrott är lika populär och den tidigare "nationalsporten" basket börjar konkurreras ut av fotboll.

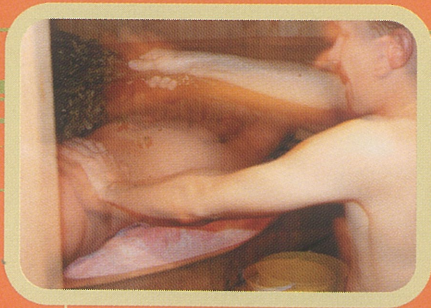

När vädret blir varmare, beger de allra flesta sig ut på landet. Praktiskt taget alla ester har ett sommarställe med tillhörande trädgårdsland och fruktträd. Till hösten fylls skafferierna av bär och sylt från den egna täppan och skogen. Skogen är ett populärt utflyktsmål. Dit tar man sig för att plocka bär och svamp, jaga eller bara vandra. Vid varenda sjö kan man träffa på fiskare – vintertid även på istäckta sjöar.

Underbara sandstränder lockar varje sommar till sig tusentals människor.

Ingen riktig helg utan bastubad.

En viktig helgritual är **lördagskvällens bastubad**. Från den heta bastun rusar man till närmsta vattendrag för att svalka sig, det må vara värme eller bitande kyla ute.

På sommaren njuter man också av stränder och bad. **Estland har kilometerlånga vackra sandstränder**, där esterna tillbringar tiden med att simma, segla eller idka vattensporter – i vatten med temperaturer som sydlänningar skulle anse vara bitande kalla.

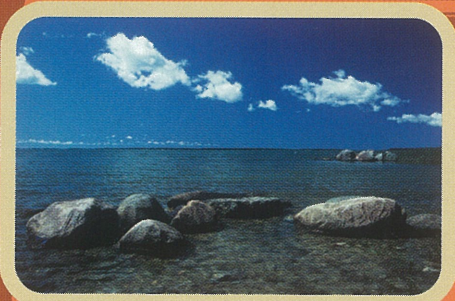
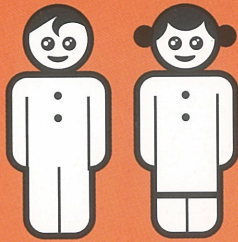

FOTO: Arne Ader, Tavi Grepp, Arvo Iho, Kaido Haagen, Toomas Kohv, Andrus Kõresaar, Henri Laupmaa, Ants Liigus, Teet Malsroos, Lembit Michelson, Marius Peterson, Kaja-Kadi Sepp och Toomas Tuul. **"EESTI PÄEVALEHT":** Jarek Jõepera, Marko Mumm och Rauno Volmer. **"POSTIMEES":** Toomas Huik, Peeter Langovits, Tairo Lutter, Ain Protsin och Peeter Sirge. **"ÄRIPÄEV":** Julia-Maria Linna, Raul Mee, Arno Mikkor, Erik Prozes. Estlands Filmarkiv.

ESTNISKA INSTITUTET FRAMFÖR SITT TACK TILL: Raimo Raag, Ülo Ignats, Christian Petersén, Ülle Tamla, Tiina Tsatšua, Tallinns Stadsarkiv, Tallinns Stadsmuseum, "Aed ja Kodu", Eesti Joonisfilm och AS Narva Elektriijaamad.

Tolv frågor om Estland 00

Är Estland världens minsta stat? 01

Finns det orkidéer i Estland? 02

Skiner solen någonsin i Estland? 03

Vilket språk talar man i Estland? 04

Vad vet man om Estlands förflutna? 05

Har Estland en kung? 06

Varför kallar man esterna ett sjungande folk? 07

Hurdana är esterna som människor? 08

Blommar verkligen ormbunken i Estland? 09

Vem eller vad är en "mulk"? 10

Varifrån får Estland sin elektricitet? 11

Vad gör man i Estland på fritiden? 12

**Eesti
Instituut**

Publicerad av Estniska Institutet (2007)
ISBN 978-9985-9698-3-0

Suur-Karja 14
10140 Tallinn
Estland

Estniska Institutet i Sverige
Wallingatan 32
S-11124 Stockholm
Tel./Fax: +46 8 411 2312
E-post: estniska.institutet@comhem.se
Webbsida: www.einst.ee/sverige

Design: Kristjan Mändmaa